

greenACT

Projekto numeris: 2020-3-RO01-KA205-094853

Klimato kaita

Emphasys Centre

VADOVAS JAUNIEMS ŽMONĒMS

This project has been funded with support from the European Commission. This communication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

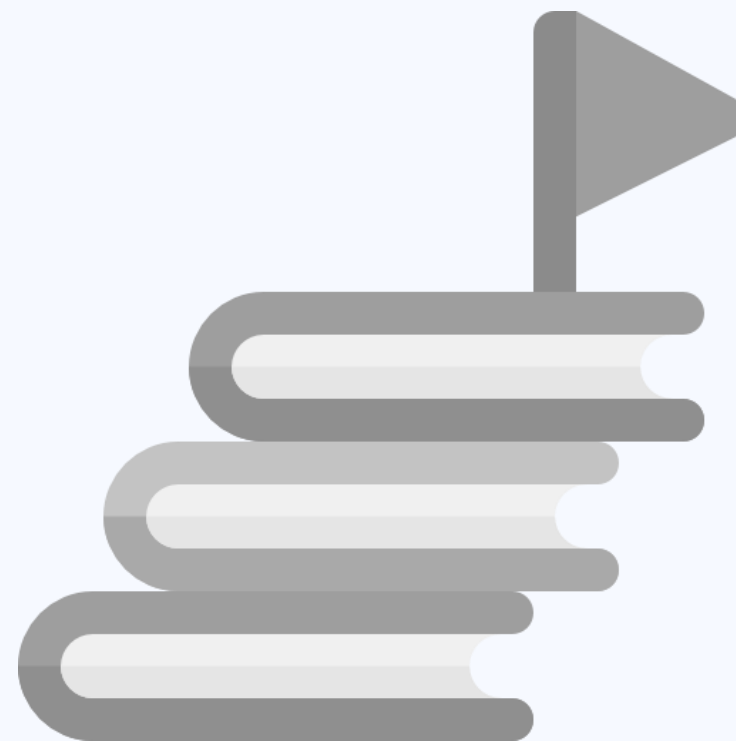
TEMOS

- 1 tema: Klimato kaita: didžiausios grėsmės sveikatai
- 2 tema: Gamtos katastrofos
- 3 tema: Europos ir tarptautiniai susitarimai dėl kovos su klimato kaita
- 4 tema: Gerųjų praktikų pavyzdžiai

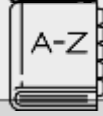

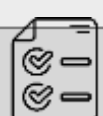
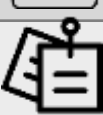

MOKYMOSI TIKSLAI

- Suprasti, kaip klimato kaita gali paveikti žmonių sveikatą;
- Sužinoti, kaip triukšmo tarša gali paveikti žmonių sveikatą;
- Skirtumas tarp klimato kaitos, visuotinio atšilimo ir orų;
- Suprasti, kaip stichinės nelaimės yra susijusios su klimato kaita;
- Apžvelgti ES ir tarptautinius susitarimus;
- Sužinoti šių susitarimų pagrindus ir kodėl jie turėtų būti įgyvendinami nacionaliniu ir tarptautiniu mastu;
- Atskirti, kokie veiksniai gali formuoti tvaresnius įgūdžius ir kaip juos palaikyti;
- Susipažinti su įvairiomis gerosiomis praktikomis, susijusiomis su klimato kaita;
- Suprasti, kaip klimato kaita gali paveikti skirtingas sritis.

PAGRINDINIAI SIMBOLIAI

Simboliai	Paiškinimas
	Apibrėžimas
	Atvejo analizė
	Papildoma medžiaga
	Patarimas
	Užduotis
	Priminimas
	Vaizdo įrašai

1. KLIMATO KAITA: DIDŽIAUSIA GRĖSMĖ SVEIKATAI

1.1. KAS YRA KLIMATO KAITA?

- Ilgalaikiai temperatūros ir oro sąlygų pokyčiai vadinami klimato kaita. Šiuos pokyčius gali lemti natūralios priežastys, pvz., Saulės ciklo pokyčiai. Tačiau nuo 1800 m., daugiausia dėl iškastinio kuro, pvz., anglies, naftos ir dujų, deginimo, žmogaus veikla yra pagrindinė klimato kaitos priežastis.
- Pažiūrėkite šį vaizdo įrašą, kad sužinotumėte daugiau:

https://www.youtube.com/embed/G4H1N_yXBiA?feature=oembed

1.2. EKSTREMALŪS ORAI IR JŲ ĮTAKA ŽMONIŲ SVEIKATAI

Ekstremalūs orai:

- *Karščio bangos*

Ilgas neįprastai karštų orų laikotarpis.

Sukelia karščio mėšlungį, kūno dehidrataciją, šilumos išsekimą, šilumos smūgį ir net mirtį.

- *Šaltis*

Gali atsirasti dėl klimato kaitos ir visuotinio atšilimo.

Gali sukelti stresą širdies ir kraujagyslių sistemai, kai kūnas bando palaikyti šilumą, taip pat ligas, tokias kaip hipotermija.

1.2. EKSTREMALŪS ORAI IR JŲ ĮTAKA ŽMONIŲ SVEIKATAI

Potvyniai ir audros

Poveikis sveikatai apima:

- Traumas po audrų;
- Po audrų ir potvynių didėja infekcinių ir parazitinių ligų, tokių kaip virškinimo trakto ligos, kvėpavimo takų infekcijos, odos ar minkštųjų audinių infekcijos, atvejai;
- Širdies ir plaučių sistemos sutrikimai (potvyniai) ir odos pažeidimai (tiek audros, tiek potvyniai).

1.2. EKSTREMALŪS ORAI IR JŲ ĮTAKA ŽMONIŲ SVEIKATAI

Laukiniai gaisrai

- Kvėpavimo takų sveikatos pasekmės (astma) dėl gaisro dūmų išskiriamų cheminių medžiagų ir dujų.
- Kitos su laukiniais gaisrais susijusios pasekmės sveikatai:

Nudegimai, sužalojimai, psichinės sveikatos ligos ir mirtis (dėl liepsnos ar spinduliuojančios šilumos poveikio).

1.3. PSICHINĖ SVEIKATA

Kaip ekstremalūs įvykiai ir nelaimės veikia psichinę sveikatą?

- Namų, įmonės ir bendruomenės praradimas gali padidinti finansinę įtampą.

1.4. PER MAISTĄ, VANDENĮ IR PERNEŠĖJUS PLINTANČIOS LIGOS

Ekstremali temperatūra ir krituliai vaidina svarbų vaidmenį perduodant ligas.

Būdai, kuriais klimato kaita gali paveikti maisto, vandens ir pernešėjų platinamas ligas:

- dėl ekstremalių įvykių (potvynių ir jūros lygio kilimo) vanduo gali būti užterštas dėl aplinkoje esančių išmatų ir burnos patogenų; ir
- per klimatO veiksnius (temperatūrą ir drėgmę), turinčius įtakos patogenų išlikimui ir dauginimuisi.

1.5. ORO UŽTERŠTUMAS

Dėl oro taršos padidėja plaučių vėžio, širdies ligų ir kvėpavimo takų infekcijų rizika. Įrodyta, kad poveikis sveikatai yra susijęs tiek su trumpalaike, tiek ir su ilgalaike oro tarša.

- Norėdami sužinoti, kaip oro tarša veikia žmogaus organizmą, žiūrėkite toliau pateiktą PSO vaizdo įrašą:

<https://www.youtube.com/watch?v=GVBey1jSG9Y>

1.6. TRIUKŠMO TARŠA

Dažniausios sveikatos problemos, kurias žmonėms sukelia nuolatinis triukšmo lygis:

- Klausos praradimas;
- Stresas;
- Aukštas kraujospūdis.

Garsas matuojamas decibelais, o bet kokie garsai, viršijantys 85 decibelus, gali pakenkti žmogaus ausims.

Pavyzdžiui:

- Roko koncertai (nuo 110 iki 120 decibelų) ir
- Požeminiai traukiniai (nuo 90 iki 115 decibelų) daugiau, nei limitas.

2. GAMTOS KATASTROFOS

Gamtos katastrofos:

- **Potvyniai** (Kai vanduo užlieja arba įmirksta žemę, kuri paprastai yra sausa)

Po laukinių gaisrų, potvyniai yra stichinė nelaimė, turinti didžiausią poveikį visame pasaulyje.

Dėl visuotinio atšilimo bendras kritulių kiekis didėja, todėl kyla didelė potvynių rizika.

- **Sausros** (Užsitęsęs kritulių trūkumas, palyginti su regiono vidurkiu, vadinamas sausra)

Jie yra natūrali klimato ciklo dalis.

Tačiau dėl klimato kaitos ir šiltesnės Žemės atmosferos pastaruosius 20 metų sausros pasitaiko vis dažniau.

2. GAMTOS KATASTROFOS

Gamtos katastrofos

- Sausros

Pažiūrėkite šį trumpą įvadinį vaizdo įrašą apie sausras:

<https://www.youtube.com/watch?v=gV66U4tnO3M>

2. GAMTOS KATASTROFOS

Gamtos katastrofos

- Laukiniai gaisrai ir sausros:

Laukinius gaisrus gali sustiprinti sausros.

Laukinių gaisrų potencialas greitai plisti ir sunaikinti gyvybiškai svarbias buveines yra viena pavojingiausių jų savybių.

Per miškų gaisrus sudegę plastikai ir kitos nenatūralios medžiagos, dėl kurių išsiskiria toksiškos medžiagos, gali užteršti vandens telkinius.

NSW ugniagesių ir gelbėjimo komanda duoda vandens koalai, ją gelbėjant nuo gaisro Jacky Bulbin Flat mieste, Naujajame Pietų Velse, Australijoje, 2019 m. lapkričio 21 d.. ši nuotrauka paimta iš socialinių tinklų.

Šaltinis: https://www.voanews.com/a/east-asia-pacific_koalas-suffer-aus

3. EUROPOS/TARPTAUTINIAI SUSITARIMAI KOVAI SU KLIMATO KAITA

Jungtinių Tautų bendroji Klimato Kaitos Konvencija

Ji buvo įkurta 1994 m. kovo 21 d.

Jos tikslas – sukurti pasaulinę aplinkosaugos konvenciją ir stabilizuoti šiltnamio efektą sukeliančių dujų koncentraciją atmosferoje iki tokio lygio, kuris apsaugotų klimato sistemą nuo žalingo žmogaus poveikio.

Žiūrėkite šį vaizdo įrašą apie JT BKKK:

https://www.youtube.com/embed/CRT3T_VPcKA?feature=oembed

Kijoto Protokolas

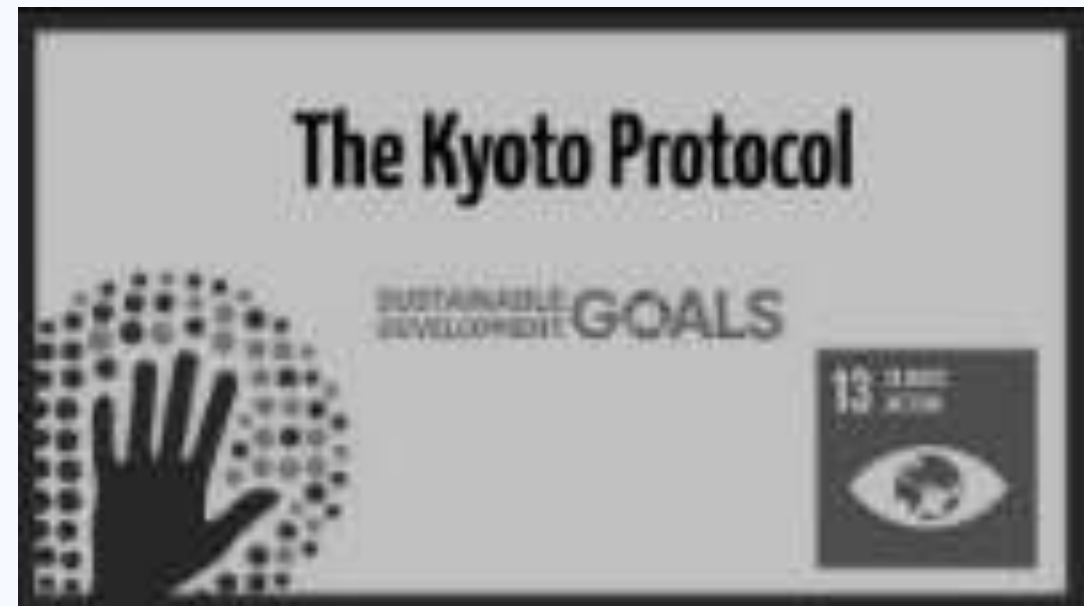
Tai pasaulinis susitarimas

Jis nustato griežtus šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimo apribojimus.

Jis buvo oficialiai priimtas 1997 m. gruodžio 11 d

Tikslas: pramoninės šalys ir pereinamojo laikotarpio ekonomikos šalys nustato ir siekia individualių šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) išmetimo mažinimo tikslų.

Watch the following video about Kyoto Protocol:

<https://www.youtube.com/embed/DFhuNKNDrLg?feature=embed>

Paryžiaus Susitarimas

Jis buvo priimtas Paryžiaus klimato konferencijoje (COP21) 2015 m.

Tai teisiškai įpareigojanti tarptautinė sutartis dėl klimato kaitos

Tikslas:

- nustatyti pasaulinę sistemą, kuria siekiama, kad pasaulinis atšilimas būtų mažesnis nei 2°C, idealiu atveju mažesnis nei 1,5°C, palyginti su ikiindustriniu lygiu, ir
  - pasiekti klimato neutralumą iki šimtmečio pabaigos.

Pažiūrėkite šį vaizdo įrašą apie Paryžiaus susitarimą:

https://www.youtube.com/watch?v=WiGD0OgK2ug&feature=emb_title

ES žaliasis kursas

Europos žaliasis kursas yra Europos Komisijos politinių iniciatyvų rinkinys

Tikslai:

- kad Europa iki 2050 m. taptų neutrali klimatu;
- didinti žmonių gerovę;
- nepalikti nieko „už borto“
  - iki 2030 m. sumažinti automobilių išmetamų teršalų kiekį 55%.

Peržiūrėkite šį įrašą apie ES žaliąjį kursą:

<https://www.youtube.com/embed/H37grur6HaU?feature=oembed>

4. GERŪJŲ PRAKTIKŲ PAVYZDŽIAI

Įmonės, kovojančios su klimato kaita

Alphabet	Beyond Meat	HP	Microsoft
<ul style="list-style-type: none"> • Pirmoji įmonė, kuri visą savo sunaudojamą energiją gauna iš atsinaujinančių energijos šaltinių; • CO₂ neutralumą pasiekė 2007 m.;	<ul style="list-style-type: none"> • Išmeta 90% mažiau šiltnamio efektą sukeliančių dujų; • Sunaudoja 46% mažiau energijos; • Turi >99% mažesnį poveikį vandens trūkumui ir 93% mažesnį poveikį žemės naudojimui (palyginti su kilogramu jautienos);	<ul style="list-style-type: none"> • Nustojo naudoti plastikinius maišelius ir maitinimo laidų rišiklius savo pakuotėse 2019 m.; • Siekia iki 2025 m. panaikinti 75% vienkartinę plastikinių pakuočių.	<ul style="list-style-type: none"> • Iki 2025 m. siekia naudoti tik atsinaujinančią energiją; • Iki 2030 m. siekia neigiamo anglies dioksido kiekio gamyboje; • Kuria DI, kad būtų priimtos tvarumo priemonės, mažinančios žalingą ūkininkavimo poveikį aplinkai.

Inovacijos

4. GERŪJŲ PRAKTIKŲ PAVYZDŽIAI

Plastikinio kelio koncepcija:

- siekia sumažinti plastiko atliekų kiekį aplinkoje;
- turės mažesnį ekologinį poveikį;
- Kai komponentai nebėra naudingi, juos galima dar kartą perdirbti, o tai skatina žiedinę ekonomiką ir švaresnę aplinką.

Pažiūrėkite šį vaizdo įrašą apie kelią, pagamintą iš plastiko:

<https://www.youtube.com/embed/QBZN2UafwY?start=3&feature=oembed>

4. GERŲJŲ PRAKTIKŲ PAVYZDŽIAI

Klimato veiksmų pavyzdžiai ir patarimai

 Energija	 Transportas	 Maistas	 Maisto atliekos
<ul style="list-style-type: none"> • Sumažinkite šildymą ir vėsinimą; • Naudokite energiją taupančius prietaisus; • Plaukite drabužius šaltame vandenyje; ir • Pakabinkite drabužius išdžiūti gryname ore, ne naudokite džiovyklę.	<ul style="list-style-type: none"> • Mažiau vairuokite, daugiau vaikščiokite ir važinėkite dviračiu! • Jei norite nuvažiuoti didesnius atstumus, naudokitės viešuoju transportu arba pavežėjimo programėlėmis.	<p>Augalinė mityba</p> <ul style="list-style-type: none"> • Išmeta 90 % mažiau šiltnamio efektą sukeliančių dujų ; • Sunaudoja 46% mažiau energijos, • Turi >99 % mažesnę poveikį vandens trūkumui ir 93% mažesnę poveikį žemės naudojimui (palyginti su kilogramu jautienos).	<ul style="list-style-type: none"> • Svarbu pirkti tai, ko reikia, ir vartoti tai, ką perkate! • Metanas, stiprios šiltnamio efektą sukeliančios dujos, susidaro tada, kai maistas supūva sąvartyne.

<https://greenactproject.eu/>

Šis projektas finansuojamas remiant Europos Komisijai. Šis pranešimas atspindi tik autoriaus požiūrį, todėl Komisija negali būti laikoma atsakinga už bet kokį jame pateiktos informacijos naudojimą.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union